

OVERBRINGES

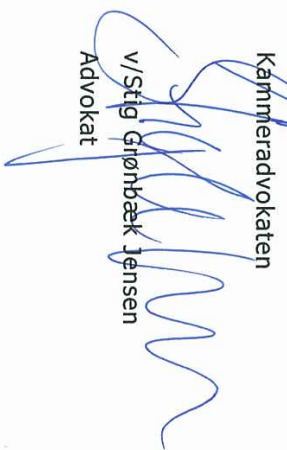
By- og Landskabsstyrelsen
Att.: Helle Ina Elmer
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Undersøgelse af ekspropriationspraksis på planlovens område

Som aftalt følger hermed vedlagt tilrettet redegørelse af 20. august 2008 med bilag A-C, idet de nye oplysninger vedrørende kommunedata er indarbejdet i redegørelsen og bilagene.

De nye oplysninger vedrørende syv kommuner, som jeg modtog i går, har nødvendiggjort ændringer i selve redegørelsen og i bilag A og C. Ud over selve redegørelsen er også bilagene nu dateret 20. august 2008 for at undgå sammenblanding med tidligere versioner af disse.

Så vidt muligt bør den tidligere version af redegørelsen med bilag, dateret 15. august 2008, kasseres, så misforståelser undgås.

Med venlig hilsen
Kammeradvokaten

v/Stig Grønbaek Jensen
Advokat

Dato: 20. august 2008
J.nr.: 40-2171 SGJ/CKR/spe

Vester Farimagsgade 23
DK-1606 København V

Telefon: 33 15 20 10
Telefax: 33 15 61 15

mail@kammeradv.dk
www.kammeradv.dk

By- og Landskabsstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Undersøgelse af ekspropriationspraksis på planlovens område

Ved brev af 4. april 2008 har By- og Landskabsstyrelsen anmodet mig om at undersøge ekspropriationspraksis på planlovens område. Jeg skal hermed redegøre for resultaterne af denne undersøgelse.

Afsnit 1 indeholder en beskrivelse af rammerne for og gennemførelsen af undersøgelsen og afsnit 2 en kort omtale af ekspropriationshjemlen i planlovens § 47. I afsnit 3 er undersøgelsens resultater sammenfattet, mens undersøgelsens fokusområder er gennemgået i afsnit 4. I afsnit 5 behandles kommunernes ekspropriationspraksis, mens afsnit 6 indeholder en gennemgang af efterprøvelsen af kommunernes afgørelser i henholdsvis Naturklagenævnet (afsnit 6.1) og ved domstolene (afsnit 6.2).

Som bilag til redegørelsen er vedlagt to skemaer ("bruttoskemaer") med sammenfatning af de indsamlede data vedrørende henholdsvis kommunernes praksis (bilag A) og Naturklagenævnets praksis (bilag B). Herudover er vedlagt et uddybende notat om datamaterialet og de metodiske valg, som ligger til grund for undersøgelsen (bilag C).

De i redegørelsen og bilag C anvendte numre på konkrete sager refererer til nummereringen i de to skemaer, bilag A og B.

1. Rammerne for og gennemførelsen af undersøgelsen

De nærmere rammer for undersøgelsen og metoderne blev med udgangspunkt i styrelsens brev af 4. april 2008 fastlagt på møder den 10. april og 1. juli 2008:

Formålet med undersøgelsen har været at indsamle og sammenfatte oplysninger om anvendelsen af ekspropriationshjernen i planlovens § 47. Jeg har ikke foretaget nogen juridisk vurdering af det indsamlede materiale.

Undersøgelsen har omfattet praksis vedrørende ekspropriation efter planlovens § 47 i perioden 2003-2007 (5 år) for alle landets kommuner, Naturklagenævnet og domstolene.

Undersøgelsen har kun omfattet sager, hvor der er truffet administrativ afgørelse om ekspropriation, jf. planlovens § 47, stk. 1, men f.eks. ikke sager om overtagelse "på ekspropriationslignende vilkår" eller sager om kommunal overtagelse efter reglerne i planlovens §§ 48 og 49.

Og undersøgelsen har alene drejet sig om afgørelser vedrørende ekspropriationsindgreb, mens afgørelser om ekspropriationserstatning ikke er inddraget. Styrelsen har i forbindelse med indsamlingen af data fra kommunerne indhentet visse oplysninger om erstatningsfastsættelsen, men efter aftale er disse ikke omfattet af min undersøgelse.

Den 30. maj 2008 afgav jeg en foreløbig redegørelse om undersøgelsen. Den foreløbige redegørelse omfattede Naturklagenævnets og domstolenes praksis, idet indsamlingen af data fra kommunerne på daværende tidspunkt ikke var afsluttet.

Der er i to omgange indsamlet data fra kommunerne ved udsendelse af elektronisk spørgeskema med ledsagende vejledning. Der er imidlertid betydelige mangler ved datamaterialet, jf. herom i bilag C. Det er bl.a. klart, at der langt fra er tilvejebragt oplysninger om alle kommunale ekspropriationssager i den 5-årige periode. Det er imidlertid aftalt med styrelsen, at jeg udfærdiger redegørelsen på grundlag af de nu foreliggende data, som vedrører 106 sager.

Undersøgelsens resultater bør således læses med forbehold for den usikkerhed, som knytter sig til datamaterialet, jf. bilag C.

2. Planlovens § 47

Med hjemmel i planlovens § 47, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen - overordnet set - ekspropriere til to formål. De to *overordnede ekspropriationsformål* knytter sig til to forskellige planlægningsmæssige grundlag for ekspropriationsbeslutningen. Kommunalbestyrelsen kan således ekspropriere fast ejendom, der tilhører private, eller private rettigheder over fast ejendom, når ekspropriationen vil være af væsentlig betydning

- 1) for at sikre gennemførelsen af en byudvikling i overensstemmelse med kommuneplanen, eller
- 2) for virkeliggørelsen af en lokalplan eller byplanvedtægt.

De *specifikke ekspropriationsformål* kan i princippet være alle de offentlige og andre formål, som kommunen med hjemmel i planloven kan planlægge for, f.eks. "boliger", "erhvervsvirksomhed", "vejanlæg", "parkeringsplads", "skole", "golfbane" osv. Ved ekspropriation til byudvikling er der ikke gennemført lokalplanlægning, og formålet vil i disse tilfælde muligvis ikke kunne udtrykkes mere specifikt end netop "byudvikling".

Kommunalbestyrelsens hjemmel til at ekspropriere er ikke begrænset til offentlige formål men omfatter også tilfælde, hvor ekspropriationen sker *til fordel for bestemte private virksomheder, foreninger m.v.*

Kommunens afgørelse om ekspropriation kan i medfør af planlovens § 58, stk. 1, nr. 2, påklages til Naturklagenævnet, som kan foretage en fuldstændig efterprøvelse af kommunens afgørelse. Naturklagenævnets afgørelse kan indbringes for domstolene, jf. lovens § 62, stk. 1.

3. Sammenfatning af undersøgelsens resultater

I dette afsnit har jeg sammenfattet de væsentligste resultater af undersøgelsen, idet den mere detaljerede gennemgang af undersøgelsen følger i afsnit 4-6.

3.1 Om undersøgelsens resultater generelt

- Af landets 98 kommuner har 85 besvaret spørgeskemaet om kommunernes praksis. Heraf har 31 kommuner svaret, at de har anvendt planlovens § 47, stk. 1, i perioden 2003-2007. Suppleret med materialet fra Naturklagenævnet er der tilvejebragt oplysninger om i alt 106 ekspropriationssager fra i alt 41 kommuner i den 5-årige undersøgelsesperiode.

- Af de 106 ekspropriationssager har kommunerne i 70 sager eksproprieret til virkeliggørelse af lokalplan og i 19 sager eksproprieret til byudvikling. Det overordnede formål er ikke oplyst i de resterende 17 sager.
- Af de 106 ekspropriationssager er 36 sager blevet påklaget til Naturklagenævnet (hvoraf dog henholdsvis 3 og 4 sager hænger sammen).
- Naturklagenævnet har i perioden 2003-2007 realitetsbehandlet 26 klagesager vedrørende planlovens § 47, stk. 1 (herunder de 3 og 4 sammenhængende sager). 13 klagesager er afsluttet uden realitetsbehandling.
- Af de 26 realitetsbehandlede klagesager har Naturklagenævnet ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning i 9 sager (4 af disse sager hænger sammen), mens nævnet i 16 sager har stadfæstet kommunens afgørelse. I én sag er kommunens beslutning stadfæstet for nogle arealer og ophævet for andre.
- Naturklagenævnets afgørelser er i to tilfælde indbragt for domstolene i perioden 2003-2007. Den ene sag blev hævet af sagsøgeren under forberedelsen. I den anden sag frifandt byretten i marts 2008 Naturklagenævnet (dommen er anket).
- Der er efter det oplyste ikke i perioden 2003-2007 afsagt domme i sager om ekspropriation efter planlovens § 47, stk. 1.

3.2 Særligt om ekspropriation til byudvikling

- Naturklagenævnet har i 2003-2007 realitetsbehandlet 8 klagesager om ekspropriation til byudvikling. I 7 af de 8 sager har Naturklagenævnet ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning. Nævnets begrundelse for ophævelsen i disse sager har været,
 - at der ikke kunne eksproprieres på grundlag af et ophævet kommuneplantillæg (4 sager, som hænger sammen).
 - at ekspropriationen burde ske på grundlag af en lokalplan og ikke efter reglen om ekspropriation til byudvikling (3 sager).

3.3 Særligt om ekspropriation til virkeliggørelse af lokalplan

- I de 70 sager, hvor kommunerne har eksproprieret til virkeliggørelse af lokalplan, er det specifikke formål oplyst som:
 - bolig i 10 sager
 - erhverv i 10 sager
 - blandet bolig/erhverv i 10 sager
 - vej- og parkeringsanlæg i 10 sager
 - institutioner i 3 sager
 - affalds- og forsyningsanlæg i 2 sager
 - andre formål i 19 sager
 - i et enkelt tilfælde er det specifikke formål ikke oplyst.

- Naturklagenævnet har i 2003-2007 realitetsbehandlet 18 klagesager om ekspropriation til virkeliggørelse af lokalplan. I 3 af de 18 sager har Naturklagenævnet helt eller delvist ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning. Nævnets begrundelse for ophævelsen i disse sager har været,
 - at den lokalplanbestemmelse om ejerforhold, der var eksproprieret i henhold til, ikke havde hjemmel i planloven (1 sag).
 - at ekspropriationen omfattede et større område end lokalplanen (delvis ophævelse) (1 sag).
 - at en tvangsmæssig afståelse ikke var rimelig i den konkrete situation, idet ejerens interesse i fortsat at kunne anvende arealet i sin landbrugsproduktion ikke burde vige for interessen i at sikre udvidelsesmuligheder for en erhvervsvirksomhed på naboejendommen (1 sag).

3.4 Særligt om ekspropriation til fordel for en bestemt privat

- I 20 af de 106 sager må det antages, at kommunerne har eksproprieret til fordel for en bestemt privat virksomhed, forening mv.
- Det specifikke ekspropriationsformål i disse 20 sager er:
 - golfbane i 13 sager (som angik samme golfanlæg)
 - forskellige vej- og parkeringsanlæg i 5 sager
 - udvidelse af virksomhed i 1 sag
 - udvidelse af flugtskydebane i 1 sag.
- I 7 af Naturklagenævnets 26 realitetsbehandlede klagesager er der eksproprieret til fordel for en bestemt privat.
- Af de 7 klagesager om ekspropriation til fordel for en bestemt privat har Naturklagenævnet ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning i én sag, som angik udvidelse af en virksomhed (den i afsnit 3.3 sidstnævnte sag).

4. Undersøgelsens fokusområder

For så vidt angår oplysninger om kommunernes praksis har styrelsen anmodet alle kommuner om at oplyse, hvor mange gange kommunen har truffet afgørelse om ekspropriation i henhold til planlovens § 47, stk. 1, i perioden 2003-2007, og for hver ekspropriationssag om følgende oplysninger (idet oplysninger om erstatningsfastsættelsen er udeladt her, jf. ovenfor i afsnit 1):

- Det overordnede ekspropriationsformål (byudvikling eller virkeliggørelse af lokalplan)
- det specifikke formål med ekspropriationen

- om ekspropriationsbeslutningen blev påklaget til Naturklagenævnet eller indbragt for domstolene, og i bekræftende fald udfaldet af efterprøvelsen ved nævnet eller ved domstolene.

Styrelsen har samtidig for hver ekspropriationssag anmodet om en kopi af kommunens afgørelse og eventuelle afgørelser fra Naturklagenævnet og domstolene.

For så vidt angår indsamlingen af oplysninger om Naturklagenævnets praksis har styrelsen anmodet mig om at undersøge, hvor mange klagesager om ekspropriation efter planloven, Naturklagenævnet har behandlet i den 5-årige periode, og for hver klagesag om følgende oplysninger:

- Det overordnede ekspropriationsformål (byudvikling eller virkeliggørelse af lokalplan)
- om Naturklagenævnet har ophævet eller ændret kommunens afgørelse helt eller delvist
- hvilke særlige hensyn Naturklagenævnet har lagt vægt på ved behandlingen af sagen.

Jeg har modtaget kopi af alle Naturklagenævnets afgørelser om planlovens § 47, stk. 1, i perioden.

For så vidt angår oplysninger om retspraksis har styrelsen anmodet mig om at undersøge, hvor mange sager om ekspropriation efter planloven, der er afgjort ved domstolene i den 5-årige periode, og - for hver retssag - om retten har ophævet eller ændret Naturklagenævnets afgørelse helt eller delvist, og i givet fald med hvilken begrundelse.

I undersøgelsen og denne redegørelse er "én ekspropriationssag" defineret som en ekspropriation fra én ejendom, uanset om ejendommen omfatter flere matrikelnumre, som i tingbogen er noteret som én ejendom. Hvis der er eksproprieret fra flere ejendomme til samme projekt, regnes hver ejendom som én ekspropriationssag.

5. Kommunernes praksis

Styrelsen har modtaget besvarelser fra 85 af landets 98 kommuner. Der er således 13 kommuner, som ikke har besvaret spørgeskemaet.

Af de 85 kommuner har 31 svaret, at de har anvendt planlovens § 47, stk. 1, i perioden 2003-2007. De 31 kommuner har oplyst om i alt 87 ekspropriationssager i perioden.

Suppleret med materialet fra Naturklagenævnet foreligger der dog oplysninger om ekspropriationssager fra i alt 41 kommuner i den 5-årige periode. Det drejer sig om i alt 106 ekspropriationssager. Undersøgelsen, og de følgende bemærkninger, omfatter således disse 106 sager.

I datamaterialet er det højeste antal sager i en enkelt kommune i perioden 13 ekspropriationssager (som dog alle vedrører anlæg af en og samme golfbane). I datamaterialet optræder 20 af de nævnte 41 kommuner med kun én ekspropriationssag i perioden, 10 kommuner optræder med to eller tre sager, mens 11 kommuner optræder med 4 eller flere sager i perioden.

Af de 106 ekspropriationssager har kommunerne i 70 sager eksproprieret til virkeliggørelse af lokalplan og i 19 sager til byudvikling. I de resterende 17 sager er det overordnede formål med ekspropriationen enten ikke oplyst, eller kommunen har angivet, at der er eksproprieret både til virkeliggørelse af en lokalplan og til byudvikling.

I de 70 ekspropriationssager til virkeliggørelse af en lokalplan er det specifikke formål oplyst som:

- Bolig i 15 sager (i bruttoskemaet for kommunerne registreret som henholdsvis "Ældrevenlige almene boliger", "Boligområde", "Boligformål", "Boliger", "Udstykning af parcelhusgrunde", "Udstykning og byggemodning af parcelhusgrunde" og "Bolig")
- Erhverv i 10 sager ("Erhvervsformål", "Udvidelse af virksomhed", "Erhvervsområde", "Erhvervsbyggeri" og "Udstykning og byggemodning af areal til erhvervsformål")
- Blandet bolig/erhverv i 10 sager ("Bolig/Erhverv", "Boliger og erhvervsbyggeri" og "Bolig/Erhverv/Udvidelse af skole")
- Vej- og parkeringsanlæg i 10 sager ("Vejadgang", "Anlæg af vej til betjening af golfbane", "Veje m.m.", "Vandboring med adgangsvej", "Privat parkeringsplads", "Offentlig parkeringsplads", "Udvidelse af vej til betjening af fabrik" og "Rundkørsel")
- Institutioner i 3 sager ("Børnehave", "Udbygning af skole" og "Universitetsbyggeri")
- Affalds- og forsyningsanlæg i 2 sager ("Udvidelse af genbrugsplads" og "Losseplads")

- Andre formål i 19 sager ("Udvidelse af flugtskydebane", "Etablering af grusbane på stadion", "Boldbane", "Fodboldbane og anlægsspor", "Støjvold", "Golfbane" og "Torv").

I et enkelt tilfælde er det specifikke formål ikke oplyst.

Med de usikkerheder, som knytter sig til afgrænsningen mellem offentligt og andre formål, jf. nærmere i bilag C, afsnit 4, antager jeg, at der i 12 af de 70 sager, hvor ekspropriationen er sket til virkeliggørelse af en lokalplan, er eksproprieret til offentligt formål. Det specifikke ekspropriationsformål i de sager, som jeg umiddelbart mener kan kvalificeres som offentligt formål, er: "Børnehave" (sag nr. 26.1), "Udbygning af skole" (sag nr. 28.1), "Veje m.m." (sag nr. 30.2), "Etablering af grusbane på stadion" (sag nr. 36.6), "Offentlig parkeringsplads" (sag nr. 37.2), "Universitetsbyggeri" (sag nr. 47.1), "Fodboldbane og anlægsspor" (sag nr. 49.2), "Støjvold" (sag nr. 69.1), "Rundkørsel" (sag nr. 85.1), "Udvidelse af genbrugsplads" (sag nr. 94.1), "Torv" (sag nr. 97.1) og "Losseplads" (sag nr. 98.2).

Det specifikke formål i de 58 sager, hvor der ikke er eksproprieret til offentligt formål, fremgår af ovenstående oversigt.

I de 19 ekspropriationssager til byudvikling er det specifikke formål oplyst som:

- "Boliger" og "Boligområde" i 4 sager
- "Byvækstområde" i 2 sager
- "Bolig- og parkområde" i 1 sag
- "Udbygning af idrætsområde ved skole" i 1 sag.

I de resterende 11 sager er der ikke oplyst om et specifikt formål.

Ud fra det foreliggende datagrundlag er det ikke helt klart i hvilke tilfælde, kommunen har eksproprieret til fordel for en bestemt privat virksomhed, forening mv. På baggrund af kommunernes oplysninger om det specifikke ekspropriationsformål samt de oplysninger, som fremgår af Naturklagenævnets praksis, antager jeg, at der i 20 af de 106 sager er eksproprieret til fordel for en bestemt privat.

Det specifikke formål med ekspropriationen er i disse sager oplyst som:

- Vej- og parkeringsanlæg i 5 sager ("Vejadgang" (sag nr. 2.2), "Anlæg af vej til betjening af golfbane" (sag nr. 10.1), "Vandboring med adgangsvej" (sag nr. 35.1), "Privat parkeringsplads" (sag nr. 36.5) og "Udvidelse af vej til betjening af fabrik" (sag nr. 65.1))
- Erhverv i 1 sag ("Udvidelse af en virksomhed" (sag nr. 21.1))
- Andre formål i 14 sager ("Golfbane" (sagerne nr. 86.1-86.13) og "Udvidelse af flugtskydebane (sag nr. 18.1)).

Af de 106 ekspropriationssager er 36 blevet påklaget til Naturklagenævnet. Det bemærkes, at der heri er medregnet 2 sager (sagerne nr. 2.1 og 3.1), hvor Naturklagenævnets afgørelse er truffet i 2008, dvs. uden for undersøgelsesperioden, og 1 sag (sag nr. 13.1), som ifølge kommunens oplysninger endnu ikke er afgjort. Naturklagenævnets afgørelser i perioden 2003-2007 gennemgås nedenfor i afsnit 6.1.

Der henvises i øvrigt til bruttoskemaet i bilag bilag A, som sammenfatter alle de indsamlede oplysninger om kommunernes praksis, og til bilag C, som beskriver datamaterialet og de metodiske valg i undersøgelsen.

6. Efterprøvelse af kommunernes ekspropriationsafgørelser

6.1 Naturklagenævnets praksis

Naturklagenævnet har oplyst, at nævnet i perioden 2003-2007 har afsluttet 41 sager vedrørende planlovens § 47, stk. 1. Nogle af sagerne vedrører samme ekspropriationsbeslutning (sag nr. 36.7 er et afslag på genoptagelse og sag nr. 8.2 er en ændring af en tidligere nævnsafgørelse). Naturklagenævnet har således netto afsluttet 39 klagesager om ekspropriationsbeslutninger i perioden 2003-2007.

Ud af de 39 klagesager er 26 blevet realitetsbehandlet. De øvrige 13 sager er enten blevet trukket tilbage af klageren (7 sager), afvist (4 sager) eller henlagt (2 sager).

Det bemærkes, at nogle af de 26 realitetsafgørelser hænger sammen (henholdsvis de 3 sager nr. 36.1, 36.2 og 36.3 og de 4 sager nr. 38.1, 38.2, 38.3 og 38.4).

De følgende bemærkninger omfatter alene de 26 realitetsbehandlede sager.

I 18 af de 26 realitetsbehandlede sager har kommunen eksproprieret til virkeliggørelse af en lokalplan. Det specifikke formål i disse sager er:

- Vej- og parkeringsanlæg i 6 sager ("Vejadgang for to parceller", "Anlæg af vej til betjening af golfbane", "Adgangsvej til vandværk", "Parkeringsplads for supermarked", "Udvidelse af vej til betjening af fabrik" og "Rundkørsel")
- Blandet bolig/erhverv i 3 sager ("Bolig/Erhverv/Parkering")
- Bolig i 2 sager ("Ældrevenlige almene boliger" og "Boligformål")
- Erhverv i 2 sager ("Erhvervsformål" og "Udvidelse af virksomhed")
- Institutioner i 1 sag ("Udbygning af skole")
- Affalds- og forsyningsanlæg i 1 sag ("Udvidelse af losseplads")
- Andet formål i 3 sager ("Udvidelse af flugtskydebane", "Etablering af grusbane på stadion" og "Fodboldbane og anlægspor").

I 8 af de 26 realitetsbehandlede sager har kommunen eksproprieret til byudvikling. Det specifikke ekspropriationsformål i disse sager er:

- "Boliger" i 2 sager
- "Bolig/Erhverv" i 1 sag
- "Bolig- og parkområde" i 1 sag.

Det specifikke formål er ikke oplyst i de resterende 4 sager.

I 7 af de 26 realitetsbehandlede sager (sagerne nr. 2.2, 10.1, 18.1, 21.2, 35.1, 36.5 og 65.1) er der eksproprieret til fordel for en bestemt privat. Det specifikke formål med ekspropriationen i disse sager er:

- Vej- og parkeringsanlæg i 5 sager ("Vejadgang for to parceller", "Anlæg af vej til betjening af golfbane", "Adgangsvej til vandværk", "Parkeringsplads for supermarked" og "Udvidelse af vej til betjening af fabrik")
- Erhverv i 1 sag ("Udvidelse af virksomhed")
- Andet formål i 1 sag ("Udvidelse af flugtskydebane").

Med hensyn til udfaldet af klagesagerne har Naturklagenævnet i 9 af de 26 realitetsbehandlede sager ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning (4 af disse sager, sagerne nr. 38.1, 38.2, 38.3 og 38.4, hænger sammen, jf. ovenfor). Naturklagenævnet har i 16

sager stadfæstet kommunens afgørelse. I én sag er kommunens beslutning stadfæstet for nogle arealer og ophævet for andre.

Af de 10 helt eller delvist ophævede kommunale afgørelser vedrørte 7 ekspropriation til byudvikling (hvoraf de 4, sagerne nr. 38.1-38.4, hænger sammen), og 3 afgørelser vedrørte ekspropriation til virkeliggørelse af en lokalplan (herunder den delvist ophævede afgørelse).

Af de 10 sager vedrørte én sag ekspropriation til fordel for en bestemt privat virksomhed (sag nr. 21.1).

Som det fremgår, har Naturklagenævnet i 7 ud af 8 realitetsbehandlede klagesager om ekspropriation til byudvikling ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning. I de realitetsbehandlede klagesager vedrørende ekspropriation til virkeliggørelse af lokalplan har Naturklagenævnet helt eller delvist ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning i 3 ud af 18 sager.

I de realitetsbehandlede klagesager, hvor der er eksproprieret til fordel for en bestemt privat, har Naturklagenævnet ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning i 1 ud af 7 sager.

Vedrørende de hensyn, som Naturklagenævnet har tillagt vægt i de realitetsbehandlede klagesager, bemærkes følgende:

I bl.a. sag nr. 33.1 har Naturklagenævnet redegjort for de generelle betingelser for ekspropriation i medfør af planlovens § 47. Det fremgår således af afgørelsen (som også er trykt i KFE 2007.392), at:

"Planlovens hjemmel til ekspropriation skal administreres under hensyntagen til grundlovens § 73. På grundlag af praksis efter denne bestemmelse gælder en række almindelige betingelser, der skal være opfyldt ved en ekspropriation. Heraf følger navnlig, at ekspropriationen skal være lovlig, nødvendig og tidsmæssig aktuel for realiseringen af ekspropriationsformålet i den konkrete situation."

Særligt om ekspropriation til byudvikling fremgår det af afgørelsen i sag nr. 11.4:

"Ved ekspropriation til byudvikling gælder kravet om, at ekspropriationen skal være tidsmæssigt aktuel dog ikke, idet ekspropriationens formål netop er at sikre kommunen råderet over jorden på et tidligt tidspunkt i planlægningen."

Om ekspropriation til fordel for en bestemt privat er det i afgørelsen i sag nr. 21.1 anført:

"Kommunalbestyrelsens hjemmel til at ekspropriere er ikke begrænset til offentlige formål, men omfatter også tilfælde, hvor ekspropriationen sker til fordel for private - under forudsætning af, at der er almene, planlægningsmæssige interesser i arealafståelsen [...]"

Ved ekspropriation til fordel for private skærpes kravene til nødvendigheden i forhold til ekspropriation til offentlige formål."

De anførte hensyn er alle tillagt vægt ved Naturklagenævnets behandling af klagesagerne. Vedrørende de hensyn, som konkret er tillagt vægt i de 16 afgørelser, hvor Naturklagenævnet har stadfæstet kommunens ekspropriationsbeslutning, henviser jeg til de sammenfattende oplysninger i bruttoskemaet om Naturklagenævnets praksis (bilag B).

I de 7 sager om ekspropriation til byudvikling, hvor Naturklagenævnet har ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning helt eller delvist, har nævnet som begrundelse herfor anført:

- At der ikke kunne eksproprieres på grundlag af et ophævet kommuneplantillæg (4 sager, sagerne nr. 38.1-38.4)
- at ekspropriationen burde ske på grundlag af lokalplanen og ikke efter hjemlen til ekspropriation til byudvikling (3 sager, sagerne nr. 11.4, 33.2 og 81.1).

I de 3 sager om ekspropriation til virkeliggørelse af lokalplan, hvor Naturklagenævnet (delvist) har ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning, har nævnet som begrundelse herfor anført:

- At den lokalplanbestemmelse om ejerforhold, der var eksproprieret i henhold til, ikke havde hjemmel i planloven (sag nr. 7.1)
- at ekspropriationen omfattede et større område end lokalplanen (sag nr. 49.2, delvis ophævelse)
- at beslutningen om ekspropriation retligt set var både lovlig, nødvendig og tidsmæssigt aktuel, men en tvangsmæssig afståelse imidlertid ikke rimelig i den konkrete situation, idet ejerens interesse i fortsat at kunne anvende de omhandlede arealer landbrugsmæssigt ikke burde vige for interessen i at sikre udvidelsesmuligheder for en erhvervsvirksomhed på naboejendommen (sag nr. 21.1).

Sidstnævnte sag er samtidig den sag om ekspropriation til fordel for en bestemt privat, hvor Naturklagenævnet har ophævet kommunens ekspropriationsbeslutning.

6.2 Domstolspraksis

Der er efter de tilvejebragte oplysninger ikke i perioden 2003-2007 afsagt domme i sager om ekspropriation efter planlovens § 47, stk. 1.

I den 5-årige periode er Naturklagenævnets afgørelser vedrørende planlovens § 47, stk. 1, i 2 tilfælde indbragt for domstolene (sagerne nr. 35.1 og 36.6).

Af de 2 sager er der på nuværende tidspunkt kun afsagt dom i den ene (sag nr. 35.1). Ved dom af 14. marts 2008 frifandt Retten i Hjørring Naturklagenævnet bl.a. med den begrundelse, at den omhandlede ekspropriation til anlæg af adgangsvej til et vandværk var aktuel og nødvendig. Dommen er anket til Vestre Landsret.

Den anden indbragte sag (sag nr. 36.6) blev hævet af sagsøgeren i juni 2007 efter retens afgørelse om, at søgsmålet ikke kunne tillægges opsættende virkning.

Som det fremgår, er der ikke fundet eksempler på, at domstolene i den omhandlede periode har omgjort myndighedernes afgørelse om ekspropriation efter § 47, stk. 1.

Det bemærkes, at Naturklagenævnets afgørelser i sagerne nr. 18.1 og nr. 21.1 er blevet indbragt for domstolene i 2008. Begge sager er stadig under forberedelse.

Med venlig hilsen
Kammeradvokaten

v/Stig Grønbæk Jensen
Advokat

BILAG A - EKSPROPRIATIONS PRAKSIS / KOMMUNER (VERSION AF 20/8/2008)

NR.	KOMMUNE	PLANLOVEN § 47, STK. 1	FORMÅL I OVERORDNET	FORMÅL II SPECIFIKT	PÅKLAGET NATURKLAGENÆVNET	DOMSTOLSPRØVELSE
1.1	Albertslund Kommune	-				
2.1	Allerød Kommune	+	Lokalplan	Vejadgang	Ja <i>Afgørelse uden for perioden</i>	Nej
2.2	Allerød Kommune	+	Lokalplan	Vejadgang	Ja	Nej
3.1	Assens Kommune	+	Lokalplan	Boliger <i>Vejadgang</i>	Ja <i>Afgørelse uden for perioden</i>	Nej
3.2	Assens Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Boliger	Nej	Nej
3.3	Assens Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Boliger	Nej	Nej
3.4	Assens Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Erhvervsbyggeri	Nej	Nej
4.1	Ballerup Kommune	-				
5.1	Billund Kommune					
6.1	Bornholms Regionskommune	-				
7.1	Brøndby Kommune	+	Lokalplan	Ældrevenlige almene boliger	Ja	Nej
8.1	Brønderslev Kommune <i>Dronninglund Kommune</i>		<i>Lokalplan</i>	<i>Erhvervsformål</i>	<i>Ja</i>	Nej
9.1	Dragør Kommune	-				
10.1	Egedal Kommune <i>Stenløse Kommune</i>	-	<i>Lokalplan</i>	<i>Anlæg af vej til betjening af golfbane</i>	<i>Ja</i>	Nej
11.1	Esbjerg Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Grønt område / Boliger	Nej	Nej
11.2	Esbjerg Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Boliger	Nej	Nej

11.3	Esbjerg Kommune		+	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Nej
11.4	Esbjerg Kommune <i>Ribe Kommune</i>		+	<i>Byudvikling</i>	<i>Boliger</i>		<i>Ja</i>	Nej
12.1	Fanø Kommune		-					
13.1	Favrskov Kommune		+	Byudvikling	Byvækstområde		Ja <i>Ikke afgjort</i>	Nej
13.2	Favrskov Kommune		+	Byudvikling	Boligområde		Nej	Nej
13.3	Favrskov Kommune		+	Byudvikling	Byvækstområde		Nej	Nej
14.1	Faxe Kommune							
15.1	Fredensborg Kommune		-					
16.1	Fredericia Kommune		-					
17.1	Frederiksberg Kommune		-					
18.1	Frederikshavn Kommune <i>Skagen Kommune</i>			<i>Lokalplan</i>	<i>Udvidelse af flugtskydebane</i>		<i>Ja</i>	Ja <i>Uden for perioden</i>
19.1	Frederikssund Kommune		-					
20.1	Furesø Kommune		-					
21.1	Faaborg - Midtlyn Kommune <i>Faaborg Kommune</i>		-	<i>Lokalplan</i>	<i>Udvidelse af virksomhed</i>		<i>Ja</i>	Ja <i>Uden for perioden</i>
22.1	Gentofte Kommune		-					
23.1	Gladsaxe Kommune		-					
24.1	Glostrup Kommune		-					
25.1	Greve Kommune		-					

26.1	Gribskov Kommune	+	Lokalplan	Børnehavne	Nej	Nej
27.1	Guldborgsund Kommune	-				
28.1	Haderslev Kommune	+	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Udvidelse af skole <i>Udbygning af skole</i>	Ja / Nej <i>Ja</i>	Nej
28.2	Haderslev Kommune	+	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Udvidelse af skole	Ja / Nej	Nej
28.3	Haderslev Kommune	+	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Udvidelse af skole	Ja / Nej	Nej
28.4	Haderslev Kommune	+	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Udvidelse af skole	Ja / Nej	Nej
28.5	Haderslev Kommune	+	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Udvidelse af skole	Ja / Nej	Nej
28.6	Haderslev Kommune	+	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Udvidelse af skole	Ja / Nej	Nej
29.1	Halsnæs Kommune	-				
30.1	Hedensted Kommune	+	Byudvikling	Udbygning af idrætsområde ved skole	Nej	Nej
30.2	Hedensted Kommune	+	Lokalplan	Veje m.m.	Nej	Nej
30.3	Hedensted Kommune	+	Lokalplan	Bolig / Erhverv	Nej	Nej
30.4	Hedensted Kommune	+	Lokalplan	Erhvervsområde	Nej	Nej
30.5	Hedensted Kommune	+	Lokalplan	Boligområde	Nej	Nej
31.1	Helsingør Kommune	-				
32.1	Herlev Kommune	-				
33.1	Herring Kommune		<i>Lokalplan</i>	<i>Boligformål</i>	<i>Ja</i>	Nej
34.1	Hillerød Kommune	+	Byudvikling	Ikke oplyst	Nej	Nej

34.2	Hillerød Kommune	+	Byudvikling	Ikke oplyst	Nej	Nej
34.3	Hillerød Kommune	+	Byudvikling	Ikke oplyst	Nej	Nej
34.4	Hillerød Kommune	+	Byudvikling	Ikke oplyst	Nej	Nej
34.5	Hillerød Kommune	+	Byudvikling	Ikke oplyst	Nej	Nej
34.6	Hillerød Kommune	+	Byudvikling	Ikke oplyst	Nej	Nej
34.7	Hillerød Kommune	+	Byudvikling	Ikke oplyst	Nej	Nej
35.1	Hjørring Kommune <i>Løkken - Vrå Kommune</i>	+	Lokalplan	Vandboring med adgangsvvej	Ja	Ja
36.1	Holbæk Kommune	+	Lokalplan	Boliger og erhvervsbyggeri	Ja	Nej
36.2	Holbæk Kommune	+	Lokalplan	Boliger og erhvervsbyggeri	Ja	Nej
36.3	Holbæk Kommune	+	Lokalplan	Boliger og erhvervsbyggeri	Ja	Nej
36.4	Holbæk Kommune	+	Lokalplan	Boliger og erhvervsbyggeri	Nej	Nej
36.5	Holbæk Kommune	+	Lokalplan	Privat parkeringsplads	Ja	Nej
36.6	Holbæk Kommune <i>Tornved Kommune</i>	+	<i>Lokalplan</i>	<i>Etablering af grusbane på stadion</i>	<i>Ja</i>	Ja
37.1	Holstebro Kommune	+	Lokalplan	Boligformål	Nej	Nej
37.2	Holstebro Kommune	+	Lokalplan	Offentlig parkeringsplads	Nej	Nej
37.3	Holstebro Kommune	+	Lokalplan	Boldbane	Nej	Nej
38.1	Horsens Kommune		<i>Byudvikling</i>	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ja</i>	Nej
38.2	Horsens Kommune		<i>Byudvikling</i>	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ja</i>	Nej

38.3	Horsens Kommune			<i>Byudvikling</i>	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ja</i>	Nej
38.4	Horsens Kommune			<i>Byudvikling</i>	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ja</i>	Nej
38.5	Horsens Kommune <i>Brædstrup Kommune</i>			<i>Byudvikling</i>	<i>Boliger</i>	<i>Ja</i>	Nej
39.1	Hvidovre Kommune	-					
40.1	Høje - Taastrup Kommune	-		<i>Ikke oplyst</i>	<i>Forlængelse af allé</i>	<i>Ja</i>	Nej
41.1	Hørsholm Kommune	-					
42.1	Ikast - Brande Kommune						
43.1	Ishøj Kommune	-					
44.1	Jammerbugt Kommune	-					
45.1	Kalundborg Kommune	-					
46.1	Kerteminde Kommune	-					
47.1	Kolding Kommune	+		Lokalplan	Universitetsbyggeri	Nej	Nej
48.1	Københavns Kommune	-					
49.1	Køge Kommune	+		Byudvikling	Boliger	Nej	Nej
49.2	Køge Kommune <i>Skovbo Kommune</i>	+		Lokalplan	Fodboldbane og anlægspor	Ja	Nej
50.1	Langeland Kommune	-					
51.1	Lejre Kommune	-					
52.1	Lemvig Kommune	-					

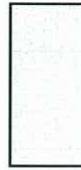
53.1	Lolland Kommune <i>Nakskov Kommune</i>	-	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Udvidelse af campingplads</i>	<i>Ja</i>	Nej
54.1	Lyngby - Taarbæk Kommune	-				
55.1	Læsø Kommune	-				
56.1	Mariagerfjord Kommune	-				
57.1	Middelfart Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Erhvervsområde	Nej	Nej
58.1	Morsø Kommune	-				
59.1	Norddjurs Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Butiksformål	Nej	Nej
59.2	Norddjurs Kommune <i>Rougsø Kommune</i>	+	Lokalplan / Byudvikling <i>Lokalplan</i>	Erhvervsformål	Nej <i>Ja</i>	Nej
59.3	Norddjurs Kommune	+	Lokalplan	Boliger	Nej	Nej
59.4	Norddjurs Kommune	+	Lokalplan	Boliger	Nej	Nej
59.5	Norddjurs Kommune <i>Sønderhald Kommune</i>	+	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ja</i>	Nej
60.1	Nordfyns Kommune	-				
61.1	Nyborg Kommune	-				
62.1	Næstved Kommune	-				
63.1	Odder Kommune	-				
64.1	Odense Kommune	-				
65.1	Odsherred Kommune <i>Dragsholm Kommune</i>		<i>Lokalplan</i>	<i>Udvidelse af vej til betjening af fabrik</i>	<i>Ja</i>	Nej
66.1	Randers Kommune	-				

	Rebild Kommune		+	Lokalplan / Byudvikling	Boligformål	Nej	Nej	Nej
67.1	Rebild Kommune		+	Lokalplan / Byudvikling	Erhvervsbyggeri		Nej	Nej
67.2	Rebild Kommune		+	Lokalplan / Byudvikling			Nej	Nej
68.1	Ringkøbing-Skjern Kommune		-					
69.1	Ringsted Kommune		+	Lokalplan	Støjvold		Nej	Nej
70.1	Roskilde Kommune							
71.1	Rudersdal Kommune		-					
72.1	Rødovre Kommune		-					
73.1	Samsø Kommune		-					
74.1	Silkeborg Kommune		+	Lokalplan	Erhvervsområde		Nej	Nej
74.2	Silkeborg Kommune		+	Lokalplan	Erhvervsområde		Nej	Nej
75.1	Skanderborg Kommune		-					
76.1	Skive Kommune		+	Lokalplan	Udstykning af parcelhusgrunde		Ikke oplyst	Nej
77.1	Slagelse Kommune		-					
78.1	Solrød Kommune		-					
79.1	Sorø Kommune							
80.1	Stevns Kommune		+	Ikke oplyst	Overløbsbassin		Nej	Nej
81.1	Struer Kommune			Byudvikling	Bolig- og parkområde		Ja	Nej
81.2	Struer Kommune			Ikke oplyst	Ikke oplyst		Ja	Nej

82.1	Svendborg Kommune	+	Lokalplan	Erhvervsbyggeri	Nej	Nej
83.1	Syddjurs Kommune					
84.1	Sønderborg Kommune	+	Lokalplan	Ikke oplyst	Ja	Nej
84.2	Sønderborg Kommune <i>Gråsten Kommune</i>	+	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ikke oplyst</i>	<i>Ja</i>	Nej
85.1	Thisted Kommune	+	Lokalplan	Rundkørsel	Ja	Nej
85.2	Thisted Kommune	+	Lokalplan	Udstykning og byggemodning af parcelhusgrunde	Nej	Nej
85.3	Thisted Kommune	+	Lokalplan	Udstykning og byggemodning af areal til erhvervsformål	Nej	Nej
86.1	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.2	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.3	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.4	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.5	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.6	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.7	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.8	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.9	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.10	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.11	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej

86.12	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
86.13	Tønder Kommune	+	Lokalplan	Golfbane	Nej	Nej
87.1	Tårnby Kommune	-				
88.1	Vallensbæk Kommune	-				
89.1	Varde Kommune	-				
90.1	Vejle Kommune					
91.1	Vejle Kommune	+	Lokalplan	Erhvervsformål	Nej	Nej
91.2	Vejle Kommune	+	Lokalplan	Erhvervsformål	Nej	Nej
92.1	Vesthimmerlands Kommune	+	Lokalplan / Byudvikling	Torveplads	Nej	Nej
93.1	Viborg Kommune	+	Lokalplan	Boliger	Nej	Nej
93.2	Viborg Kommune	+	Lokalplan	Boliger	Nej	Nej
93.3	Viborg Kommune	+	Lokalplan	Boliger	Nej	Nej
93.4	Viborg Kommune	+	Lokalplan	Boliger	Nej	Nej
94.1	Vordingborg Kommune	+	Lokalplan	Udvidelse af genbrugsplads	Nej	Nej
95.1	Ærø Kommune	-				
96.1	Århus Kommune	-				
97.1	Aabenraa Kommune	+	Lokalplan	Torv	Nej	Nej
98.1	Aalborg Kommune	+	Lokalplan	Boliger	Nej Ja	Nej

	Aalborg Kommune		+	Lokalplan	Losseplads	Ja	Nej
98.2	Aalborg Kommune		+	Lokalplan	Losseplads	Ja	Nej
98.3	Aalborg Kommune		+	Lokalplan	Boliger	Nej	Nej
98.4	Aalborg Kommune		+	Lokalplan	Bolig	Nej	Nej

= Kommunen har ikke besvaret spørgeskemaet

= Oplysninger hentet fra Naturklagenævnets praksis

BILAG B - EKSPROPRIATIONS PRAKSIS / NATURKLAGE ÆVNET (VERSION 20/08/2008)

NR.	KOMMUNE	FORMÅL I OVERORDNET	FORMÅL II SPECIFIKT	UDFALD	BEGRUNDELSE / SÆRLIGE HENSYN	DOMSTOLSPRØVELSE
2.2	Allerød Kommune	Lokalplan	Vejadgang for to parceller	Stadfæstet	Lovligt grundlag Aktuel og nødvendig	
7.1	Brøndby Kommune	Lokalplan	Ældrevenlige almene boliger	Ophævet	Lokalplanbestemmelse - og dermed ekspropriation - ikke hjemmel	
8.1	Brønderslev Kommune <i>Dronninglund Kommune</i>	Lokalplan	Erhvervsformål	Ophævet	Nødvendig tilladelse efter anden lovgivning ikke indhentet	
8.2	Brønderslev Kommune <i>Dronninglund Kommune</i>	Lokalplan	Erhvervsformål	Stadfæstet	Ekspropriation i overensstemmelse med og af væsentlig betydning for intentioner i kommuneplan og lokalplan og realisering af lokalplan nært forestående	
10.1	Egedal Kommune <i>Stenløse Kommune</i>	Lokalplan	Anlæg af vej til betjening af golfbane	Stadfæstet	Aktuel Beskædet areal	
11.4	Esbjerg Kommune <i>Ribe Kommune</i>	Byudvikling	Boliger	Ophævet	Ekspropriation burde ske på grundlag af lokalplan	
18.1	Frederikshavn Kommune <i>Skagen Kommune</i>	Lokalplan	Udvidelse af flugtskydebane	Stadfæstet	Ekspropriation nødvendig og aktuel Lovligt grundlag Ekspropriation ikke uhensigtsmæssig eller urimelig	Ja / Under forberedelse <i>Uden for perioden</i>

21.1	Faaborg - Midtfyn Kommune <i>Faaborg Kommune</i>	Lokalplan	Udvidelse af virksomhed	Ophævet	Virksomheds interesse ikke så væsentlig, at ejerens interesse burde vige herfor	Ja / Under forberedelse <i>Uden for perioden</i>
21.2	Faaborg - Midtfyn Kommune <i>Faaborg Kommune</i>	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Afvist	Kommunen ikke truffet ekspropriationsbeslutning	
28.1	Haderslev Kommune	Lokalplan	Udbygning af skole	Stadfæstet	Lovligt grundlag for ekspropriation Ekspropriation aktuel, nødvendig og baseret på saglige hensyn	
33.1	Herning Kommune	Lokalplan	Boligformål	Stadfæstet	Proportional, nødvendig og aktuel	
33.2	Herning Kommune <i>Trehøje Kommune</i>	Byudvikling	Bolig / Erhverv	Ophævet	Ekspropriation burde ske på grundlag af lokalplan	
35.1	Hjørring Kommune <i>Løkken - Vrå Kommune</i>	Lokalplan	Adgangsvej til vandværk	Stadfæstet	Lovlig lokalplan Nødvendig og aktuel	Ja / Frifindelse Aktuel og nødvendig
36.1	Holbæk Kommune	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Parkering	Stadfæstet	Nødvendig og aktuel	
36.2	Holbæk Kommune	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Parkering	Stadfæstet	Lovligt grundlag Aktuel og nødvendig	

36.3	Holbæk Kommune	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Parkering	Stadfæstet	Grundlag for ekspropriation i lokalplan Ekspropriation aktuel og nødvendig Ikke magtfordrejning	
36.5	Holbæk Kommune	Lokalplan	Parkeringsplads for supermarked	Stadfæstet	Sagsbehandlingsfejl ikke konkret væsentlige Lokalplanbestemmelser begrundet i saglige planlægningsmæssige hensyn Ekspropriation nødvendig og aktuel	
36.6	Holbæk Kommune <i>Tornved Kommune</i>	Lokalplan	Etablering af grusbane på stadion	Stadfæstet	Nødvendige tilladelser forelå Nødvendig, begrundet i saglige planlægningsmæssige hensyn og aktuel	Ja / Hævet
36.7	Holbæk Kommune	Lokalplan	Bolig / Erhverv / Parkering	Afslag på genoptagelse af 36.1	Ikke fremkommet nye oplysninger af væsentlig betydning for sagen	
38.1	Horsens Kommune	Byudvikling	Ikke oplyst	Ophævet	Manglende hjemmel efter ophævelse af kommuneplantillæg	
38.2	Horsens Kommune	Byudvikling	Ikke oplyst	Ophævet	Manglende hjemmel efter ophævelse af kommuneplantillæg	
38.3	Horsens Kommune	Byudvikling	Ikke oplyst	Ophævet	Manglende hjemmel efter ophævelse af kommuneplantillæg	
38.4	Horsens Kommune	Byudvikling	Ikke oplyst	Ophævet	Manglende hjemmel efter ophævelse af kommuneplantillæg	

38.5	Horsens Kommune <i>Brædstrup Kommune</i>	Byudvikling	Boliger	Stadfæstet	Gyldigt planlægningsmæssigt grundlag Nødvendig	
40.1	Høje - Taastrup Kommune	Ikke oplyst	Forlængelse af allé	Klage trukket	-	
41.2	Hørsholm Kommune	Lokalplan	Kirkegårdssti	Afvist	Kommunen ikke pligtig til at ekspropriere	
47.2	Kolding Kommune	Ikke oplyst	Udvidelse af vej	Afvist	Ikke kompetence til at behandle klage	
49.2	Køge Kommune <i>Skovbo Kommune</i>	Lokalplan	Fodboldbane og anlægsspor	Stadfæstet / Ophævet	Ikke hjemmel i lokalplan og planlovens § 47, stk. 1, til at ekspropriere til anlægsspor Resten af ekspropriationen nødvendig og begrundet i saglige, planlægningsmæssige hensyn	
53.1	Lolland Kommune <i>Nakskov Kommune</i>	Ikke oplyst	Udvidelse af campingplads	Henlagt	Sagen løst forligsmæssigt	
59.2	Norrdjurs Kommune <i>Rougsø Kommune</i>	Lokalplan	Erhvervsformål	Afvist	Klage ikke indgivet rettidigt	
59.5	Norrdjurs Kommune <i>Sønderhald Kommune</i>	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Klage trukket	-	

65.1	Odsherred Kommune <i>Dragsholm Kommune</i>	Lokalplan	Udvidelse af vej til betjening af fabrik	Stadfæstet	Beskedent areal Nødvendig	
68.2	Ringkøbing - Skjern Kommune <i>Egvad Kommune</i>	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Henlagt	Kommunen meddelt, at ekspropriationssag ikke ville blive fremmet	
81.1	Struer Kommune	Byudvikling	Bolig- og parkområde	Ophævet	Ekspropriation burde ske på grundlag af lokalplan	
81.2	Struer Kommune	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Klage trukket	-	
84.1	Sønderborg Kommune	Byudvikling	Ikke oplyst	Klage trukket	-	
84.2	Sønderborg Kommune <i>Gråsten Kommune</i>	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Klage trukket	-	
85.1	Thisted Kommune	Lokalplan	Rundkørsel	Stadfæstet	Hensigtsmæssig, nødvendig og aktuel	
98.1	Aalborg Kommune	Lokalplan	Boligområde m.m.	Klage trukket	-	

98.2	Aalborg Kommune	Lokalplan	Udvidelse af losseplads	Stadfæstet	Nødvendige tilladelser efter anden lovgivning forelå Ekspropriation nødvendig og aktuel Sagsbehandlingsfejl Ikke konkret væsentlige	
98.5	Aalborg Kommune	Ikke oplyst	Ikke oplyst	Klage trukket	-	

BILAG C

Undersøgelse af ekspropriationspraksis på planlovens område - datamateriale og metode

1. Data om kommunernes praksis

Styrelsen har forestået indsamlingen af oplysningerne fra kommunerne, idet jeg har rådgivet i forbindelse med udformning af elektronisk spørgeskema, styrelsens vejledning af kommunerne og identifikation af manglende oplysninger m.v.

Da min første gennemgang af de indkomne besvarelser fra kommunerne viste, at disse var ufuldstændige, blev det besluttet at iværksætte en fornyet indsamling af oplysninger fra kommunerne, hvilket er sket i juni og juli dette år. Der er, uanset denne supplerende indsamling, fortsat betydelige mangler ved datamaterialet fra kommunerne. Det er imidlertid aftalt med styrelsen, at jeg udfærdiger redegørelsen på grundlag af de nu foreliggende data.

Styrelsen afsluttede indsamlingen af data fra landets 98 kommuner den 21. juli 2008. Der er indkommet besvarelser fra 85 kommuner, mens 13 kommuner ikke har besvaret det elektroniske spørgeskema.

Af de 85 kommuner har 31 svaret, at de har anvendt planlovens § 47, stk. 1, i perioden 2003-2007. Imidlertid indeholder ingen af de 31 besvarelser samtlige de af styrelsen efterspurgte oplysninger. Og kun for 4 kommuners vedkommende har det været muligt for mig at udlede alle de for undersøgelsen relevante oplysninger af det i øvrigt fremsendte materiale.

For langt den overvejende del af besvarelsene har det således ikke været muligt for mig at supplere eller korrigere oplysningerne i de spørgeskemaer, som antageligt er udfyldt forkert (f.eks. sagerne nr. 3.2, 3.3 og 3.4, hvor kommunen har angivet, at der både er eksproprieret til virkeliggørelse af lokalplan og til byudvikling), eller hvor besvarelsen utvivlsomt er mangelfuld (f.eks. sag nr. 84.1, hvor kommunen ikke har oplyst det specifikke ekspropriationsformål).

Endvidere har jeg i de fleste tilfælde ikke kunnet efterprøve, om de faktiske besvarelser er fyldestgørende og korrekte, f.eks. om kommunen ved optællingen af sine ekspropriationssager har regnet ekspropriation fra én ejendom som én sag, og om der er eksproprieret fra flere ejendomme til samme projekt, jf. vejledningen til spørgeskemaet, samt om de sager, som kommunen har medtaget i besvarelsen, reelt er ekspropriationssager og ikke sager om overtagelse på "ekspropriationslignende vilkår".

Ved hjælp af data fra Naturklagenævnet har jeg kunnet efterprøve og supplere kommunernes oplysninger i et vist (mindre) omfang. Jeg har således i de sager, hvor det var muligt, foretaget en konkret vurdering af, om der er overensstemmelse mellem kommunens egne oplysninger og Naturklagenævnets oplysninger, og om en eventuel uoverensstemmelse er væsentlig. Ved væsentlige uoverensstemmelser har jeg i redegørelsen lagt vægt på oplysningerne i materialet fra Naturklagenævnet.

De steder (sagerne nr. 3.1, 28.1, 59.2 og 98.1), hvor jeg har vurderet, at uoverensstemmelsen er væsentlig, har jeg fremhævet dette i kommuneskemaet (bilag A) ved i rubrik 1 at markere nummeret på den pågældende kommunale afgørelse med gul farve. Herudover har jeg ført kommunens egne oplysninger ind i skemaet med normal skrift, mens de oplysninger, som er hentet fra Naturklagenævnet, er angivet underneden med kursiv i rubrik 4 ("*FORMÅL I OVERORDNET*"), rubrik 5 ("*FORMÅL II SPECIFIKT*") og rubrik 6 ("*PÅKLAGET NATURKLAGENÆVNET*"). Et eksempel er sag nr. 28.1, hvor det fremgår af kommuneskemaet, at kommunen har oplyst det specifikke formål med ekspropriationen som værende "Bolig/Erhverv/Udvidelse af skole" og svaret "Ja/Nej" på, om beslutningen blev påklaget til Naturklagenævnet. Af Naturklagenævnets oplysninger fremgår imidlertid, at det specifikke formål var "Udbygning af skole", og at afgørelsen blev påklaget til nævnet, hvilket er angivet med kursiv i rubrikkerne.

I enkelte tilfælde har jeg på grundlag af oplysningerne fra Naturklagenævnet konstateret, at der er afgørelser, som ikke er medtaget i kommunernes besvarelser. Disse afgørelser

har jeg føjet til i kommuneskemaet. F.eks. har Holbæk Kommune svaret, at kommunen har haft 5 ekspropriationssager i perioden, men har udeladt sag nr. 36.6, som jeg så har tilføjet, således at Holbæk Kommune indgår i undersøgelsen med i alt 6 sager.

Ud over at kontrollere oplysningerne fra de kommuner, som har svaret, at de har anvendt planlovens § 47, stk. 1, har jeg også sammenholdt Naturklagenævnets materiale med besvarelserne fra de kommuner, som har svaret, at de ikke har anvendt planlovens § 47, stk. 1, i perioden (angivet med et minus i rubrik 3 "PLANLOVEN § 47, STK. 1" i kommuneskemaet). I de tilfælde, hvor det fremgår af Naturklagenævnets materiale, at kommunen faktisk har truffet afgørelse om ekspropriation i perioden 2003-2007 (sagerne nr. 10.1, 21.1, 40.1 og 53.1), er dette angivet i kommuneskemaet på samme måde som beskrevet ovenfor (dog naturligvis uden angivelse af kommunens egne oplysninger), og disse afgørelser indgår i rapporten.

Tilsvarende har jeg inddraget Naturklagenævnets materiale i relation til de kommuner, som ikke har besvaret spørgeskemaet (markeret med grå farve i rubrik 3 "PLANLOVEN § 47, STK. 1" i kommuneskemaet). I de situationer, hvor det fremgår af Naturklagenævnets materiale, at den pågældende kommune har truffet afgørelse om ekspropriation i perioden, har jeg indføjet dette i skemaet på den før beskrevne måde, og ladet kommunens afgørelse indgå i undersøgelsen, jf. f.eks. sag nr. 8.1.

I 4 tilfælde har jeg alene på grundlag af Naturklagenævnets materiale medtaget kommunens afgørelse i undersøgelsen, selv om det ikke fremgår af Naturklagenævnets materiale, hvornår kommunen traf den pågældende afgørelse (sagerne nr. 40.1, 59.5, 81.2 og 84.2). Naturklagenævnets afgørelse er i disse tilfælde dateret henholdsvis den 16. februar 2004, den 21. marts 2006, den 3. september 2007 og den 15. november 2006, og jeg har således antaget, at kommunens underliggende afgørelse også ligger inden for perioden 2003-2007.

Da undersøgelsen kun vedrører administrative afgørelser i en bestemt 5-årig periode, er der nogle af de kommunale afgørelser, som er blevet påklaget til Naturklagenævnet, men hvor Naturklagenævnets afgørelse ikke indgår i undersøgelsen, enten fordi sagen endnu ikke er afgjort, eller fordi Naturklagenævnets afgørelse er truffet uden for perioden (sagerne nr. 2.1, 3.1 og 13.1). Disse sager optræder derfor kun på kommuneskemaet, men som en service-oplysning er det her angivet med kursiv i rubrik 6, at afgørelsen er påklaget, og hvad status i sagen er. På samme måde optræder sagerne nr. 33.2 og nr. 98.5

kun på bruttoskemaet over Naturklagenævnets praksis, idet Naturklagenævnet i disse sager har truffet afgørelse inden for perioden vedrørende en kommunal ekspropriationsbeslutning, som ligger uden for perioden.

Sagerne nr. 21.2, 41.2, 47.2 og 68.2 vedrører alle tilfælde, hvor kommunen faktisk ikke har truffet beslutning om ekspropriation efter planlovens § 47, stk. 1 (enten fordi kommunen alligevel ikke har fremmet ekspropriationsbeslutningen, kommunen ikke har ønsket at ekspropriere eller har truffet afgørelse efter en anden lov), og derfor er sagerne ikke med på kommuneskemaet, men kun på skemaet om Naturklagenævnets sager.

Sag nr. 8.2 omhandlede en genoptagelsesbegæring af sag nr. 8.1, og derfor optræder sag nr. 8.2 kun på skemaet over Naturklagenævnets praksis. Det samme er tilfældet for så vidt angår sag nr. 36.7, som vedrørte genoptagelse af sag nr. 36.1.

Endvidere har jeg ved gennemgangen af kommunernes besvarelser frasorteret de afgørelser, som ligger uden for perioden. Disse afgørelser fremgår derfor ikke af kommuneskemaet. Særligt vedrørende Nordfyns Kommune bemærkes, at kommunen har oplyst, at den har haft én ekspropriationssag, men det fremgår samtidig af det af kommunen fremsendte materiale, at den pågældende afgørelse ligger uden for perioden. Derfor har jeg på skemaet angivet, at Nordfyns Kommune ikke har anvendt planlovens § 47, stk. 1, i perioden.

Om Ringkøbing-Skjern Kommune bemærkes, at kommunen har angivet i spørgeskemaet, at den har haft to ekspropriationssager i perioden 2003-2007. Det materiale, som kommunen har fremsendt, viser imidlertid, at der var tale om sager om overtagelse "på ekspropriationslignende vilkår", hvilket også er blevet bekræftet ved styrelsens henvendelse til kommunen. Derfor har jeg - ligesom for Nordfyns Kommune - lagt til grund, at kommunen ikke har anvendt planlovens § 47, stk. 1, inden for undersøgelsesperioden.

På grundlag af de ufuldstændige kommunedata alene er det ikke muligt at afgøre, om kommunens afgørelse kun er blevet påklaget, eller om sagen også er blevet indbragt for domstolene inden for perioden. Derfor har jeg suppleret kommunedata med mine egne undersøgelser vedrørende domstolspraksis, jf. nedenfor i afsnit 3. Disse oplysninger har jeg indføjet i kommuneskemaets rubrik 7 ("DOMSTOLSPRØVELSE"), hvor jeg har anført enten "Ja" eller "Nej" med normal skrift, dvs. at det ikke fremgår, om eller hvad kommu-

nen eventuelt har svaret. Som en serviceoplysning har jeg anført "Ja. *Uden for perioden*", hvor sagen er indbragt for domstolene efter 2007 (sagerne nr. 18.1 og 21.1).

I begge bruttoskemaer har jeg anvendt kommunens nuværende navn i rubrik 2, men som en serviceoplysning er det under navnet tilføjet med kursiv, hvilken kommune der oprindeligt traf afgørelsen, hvis afgørelsen ligger før kommunalreformen, og denne oplysning er fremgået af materialet, jf. f.eks. sag nr. 8.1. Særligt om sag nr. 59.5 bemærkes, at denne afgørelse er truffet af Sønderhald Kommune, som i forbindelse med kommunalreformen blev delt mellem Norddjurs og Randers Kommune, og at jeg på kommuneskemaet har valgt at placere afgørelsen under Norddjurs Kommune.

Ved udfyldelsen af bruttoskemaernes rubrik 4 og 5 har jeg forsøgt at være så tro mod datamaterialet som muligt. Det betyder imidlertid, at der kan være angivet noget forskelligt i disse rubrikker i kommuneskemaet og skemaet for Naturklagenævnet, idet jeg så vidt muligt har anvendt kommunens henholdsvis Naturklagenævnets egne ord. Som anført ovenfor har jeg dog skrevet begge dele ind i skemaet, hvis jeg efter en konkret vurdering har fundet, at der er egentlige uoverensstemmelser. I selve redegørelsen har jeg i afsnit 5 om kommunernes praksis benyttet betegnelserne fra kommuneskemaet og i afsnit 6.1 om Naturklagenævnets praksis betegnelserne fra skemaet for Naturklagenævnet.

Endelig bemærkes vedrørende undersøgelsens materielle del, at jeg ved opgørelsen af antal sager om henholdsvis ekspropriation til virkeliggørelse af lokalplan og ekspropriation til byudvikling har udeladt de afgørelser, hvor kommunen har angivet begge dele i spørgeskemaet, hvis jeg ikke har kunnet kontrollere oplysningen. Disse afgørelser er heller ikke medtaget i beskrivelsen af det specifikke formål med ekspropriationen, eller ved vurderingen af, om der er eksproprieret til offentligt eller andet formål.

Tilsvarende har jeg ved opregningen af antal påklagede afgørelser fraregnet de afgørelser, hvor kommunen har svaret både ja og nej til, om afgørelsen er blevet påklaget, og dette ikke har kunnet afgøres ud fra Naturklagenævnets materiale. I sagerne nr. 36.4, 67.2 og 80.1 har den pågældende kommune svaret, at afgørelsen ikke er blevet påklaget, men samtidig, at klageinstansen har opretholdt afgørelsen. Disse afgørelser har jeg regnet med som ikke-påklagede.

2 Data om Naturklagenævnets praksis

Jeg har selv indhentet oplysningerne om Naturklagenævnets praksis i den 5-årige periode.

Indsamlingen af data fra Naturklagenævnet blev afsluttet i forbindelse med min foreløbige redegørelse af 30. maj 2008, idet jeg fra nævnet har modtaget oversigtsskema og alle afgørelser truffet i den omhandlede periode. Jeg antager, at det fra Naturklagenævnet modtagne materiale omfatter alle de af nævnet afsluttede sager i den omhandlede periode.

Naturklagenævnet har oplyst, at nævnet i perioden 2003-2007 har afsluttet 41 sager vedrørende planlovens § 47, stk. 1. I to tilfælde foreligger der dog to afgørelser vedrørende samme kommunale ekspropriationsbeslutning. Således er Naturklagenævnets afgørelse i sag nr. 36.7 et afslag på genoptagelse af nævnets afgørelse i sag nr. 36.1. Endvidere har Naturklagenævnet i sag nr. 8.2 ændret nævnets afgørelse i sag nr. 8.1 fra ophævelse af kommunens ekspropriationsbeslutning til stadfæstelse på grundlag af en genoptagelsesbegæring fra kommunen. Naturklagenævnet har således netto afsluttet 39 klagesager om ekspropriationsbeslutninger i perioden 2003-2007.

Naturklagenævnet har i den 5-årige periode realitetsbehandlet 26 afgørelser, hvoraf nogle dog hænger sammen. Det drejer sig om de 3 afgørelser i sagerne nr. 36.1, 36.2 og 36.3, som alle vedrører Holbæk Kommunes ekspropriation af en uopsigelig lejekontrakt på Holbæk Havn til virkeliggørelse af en lokalplan. Endvidere har nævnet truffet én samlet afgørelse om ophævelse i sagerne nr. 38.1, 38.2, 38.3 og 38.4, som angår Horsens Kommunes ekspropriation til byudvikling på grundlag af et kommuneplantillæg. I brutto-skemaet for Naturklagenævnets praksis (bilag B) har jeg med farvemarkering angivet, hvilke afgørelser, der hænger sammen.

I rubrik 6 ("BEGRUNDELSE/SÆRLIGE HENSYN") har jeg som aftalt på mødet den 1. juli 2008 sammenfattet de væsentligste hensyn, som Naturklagenævnet har lagt vægt på i de enkelte afgørelser.

Særligt om sag nr. 38.5 bemærkes, at Naturklagenævnet i denne sag ophævede dele af Horsens Kommunes (tidligere Brædstrup Kommune) ekspropriationsbeslutning. Den delvise ophævelse skete imidlertid i enighed med kommunen, som under klagesagens behandling tilkendegav, at den frafaldt ekspropriationen for så vidt angik et areal, som ikke læn-

gere var omfattet af kommuneplanens område. For de øvrige arealer stadfæstede Naturklagenævnet kommunens afgørelse. På den baggrund er sagen i undersøgelsen og redegørelsen medregnet som en stadfæstelse af kommunens beslutning om ekspropriation.

3 Data om Domstolspraksis

Domstolspraksis har jeg selv undersøgt ved elektronisk søgning i egne og offentlige databaser, gennemgang af relevant litteratur samt ved henvendelse til advokatforbindelser.

Jeg kan dog ikke helt udelukke, at der foreligger utrykte afgørelser fra domstolene i den omhandlede periode, som ikke er identificeret ved denne søgning.

Jeg har ført oplysningerne ind i rubrik 7 ("DOMSTOLSPRØVELSE") i bruttoskemaet for kommunerne, jf. ovenfor afsnit 1, og i bruttoskemaet for Naturklagenævnet. I sidstnævnte har jeg således angivet, hvis sagen er blevet indbragt for domstolene, og hvad status i sagen er. Som en serviceoplysning har jeg medtaget afgørelser, som først er indbragt efter 2007 med angivelse af, at de ligger uden for perioden.

4 Enkelte definitioner

Efter aftale med styrelsen er til brug for undersøgelsen "én ekspropriationssag" defineret som en ekspropriation fra én ejendom, uanset om ejendommen omfatter flere matrikelnumre, som i tingbogen er noteret som én ejendom. Hvis der er eksproprieret fra flere ejendomme til samme projekt, regnes hver ejendom som én ekspropriationssag. For Hillerød Kommunes vedkommende har jeg derfor regnet kommunens oplysning om, at den har haft "1 samlet ekspropriation af 7 ejendomme i Ullerød Nord", som 7 ekspropriationssager (sagerne nr. 34.1-34.7).

Det fremgår ikke tydeligt i alle sagerne, om der er eksproprieret til offentligt eller andet formål, og typisk vil det specifikke formål ikke i afgørelsen være kvalificeret som offentligt eller andet formål. Desuden kan den samme ekspropriation omfatte både arealer til offentlige og arealer til andre formål, f.eks. i sag nr. 81.1. Hertil kommer, at afgrænsningen af begrebet "offentlige formål" i planretlig henseende ikke er entydig, bl.a. kan visse formål varetages af private, men stadig være "offentlige" i planretlig forstand. Ved ekspropriation til byudvikling vil den nævnte sondring sjældent være relevant, da der i disse tilfælde ikke foreligger nogen detailplanlægning til bestemte formål. Oplysningerne i re-

degørelsen vedrørende fordelingen af sager om ekspropriation til virkeliggørelse af lokalplan mellem offentlige og andre formål er derfor forbundet med betydelige usikkerheder, og som aftalt på mødet den 1. juli 2008 har jeg ikke anvendt sondringen i sagerne om ekspropriation til byudvikling.

Derimod har jeg, som også aftalt på mødet den 1. juli 2008, særskilt redegjort for de sager, hvor der er eksproprieret til fordel for en bestemt privat virksomhed mv.

Den 20. august 2008
Kammeradvokaten
v/Stig Grønbæk Jensen
Advokat